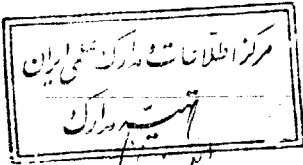

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۰۲۸۸

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده حقوق

۱۳۷۴ / ۲ / ۱۱

پایان نامه برای اخذ دانشنامه کارشناسی ارشد
(فوق لیسانس)

رشته: حقوق جزا و جرم‌شناسی

موضوع:

خیانت و جاسوسی

در حقوق کیفری ایران

استاد راهنما: دکتر محمد علی اردبیلی

نگارش: حیدر ملک‌زاده

سال تحصیلی ۷۲-۱۳۷۱

۲۰۲۸۸

پیشگفتار

موضوع این پایان نامه، خیانت و جاسوسی در حقوق کیفری ایران است. جرائم مذکور بخش عمده جرائم علیه امنیت خارجی کشور را در مجموعه مقررات جزائی، اعم از عمومی و نظامی را تشکیل می دهد.

اهمیت جرائم فوق از غرض و فلسفه وضع مقررات مربوط که همانا حفظ مصالح و امنیت کلی کشور در مناسبات خارجی، بویژه در زمان جنگ می باشد، روشن و هویدا می گردد.

مبنای کار، در این پایان نامه، تجزیه و تحلیل قوانین جزائی ایران مربوط به موضوع مذکور است و بدلیل اینکه قوانین فعلی ما راجع به موضوع بحث، ریشه در قوانین قبل از انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ و قوانین جزائی فرانسه دارد، برای تشریح و توضیح مطلب ناگزیر از مراجعه به سوابق آنها بوده ایم.

همچنین بدلیل اینکه بعد از انقلاب ۱۳۵۷، قوانین جزائی در بخش عمده ای متحول و قوانین جزائی اسلامی جانشین قوانین جزائی سابق گردید، و آثار این تحول گرچه در قوانین عمومی و نظامی کمتر بود ولی طوری نبود که قابل چشمپوشی باشد. بنابراین در این مورد نیز ما ناچار بودیم که گفتار مستقلی به خیانت و جاسوسی از نظر حقوق اسلامی اختصاص دهیم.

از جمله مزایای مهم این پایان نامه، همین در نظر گرفتن سوابق قوانین فعلی در حقوق کیفری ایران و فرانسه، و تا حد امکان مقایسه و انطباق آنها با حقوق کیفری اسلام است.

در همینجا ذکر این نکته لازم است که اختلاط و درهم آمیختن قوانین قبلی با

قوانین اسلامی، متون قوانین مربوطه را دچار مشکلات و ابهاماتی کرده است. چه آنکه اتخاذ و اقتباس با شیوه صحیح بعمل نیامده است و بدلیل وجود ضرورتها و مقتضیات، شتابزده عمل شده است و می‌بایست بتدریج با بحث و گفتگو در محافل علمی، قضائی و قانونگذاری زمینه اصلاح آنها را فراهم کرد.

منابع عمده ما در نوشتن پایان‌نامه، منابع فقهی، نوشته‌های حقوقدانان فارسی، برخی کتاهای حقوقی عربی و بعضاً انگلیسی بوده است.

متأسفانه در مورد منابع فارسی باید گفت که اولاً منابع در این زمینه بسیار کم است و ثانیاً اکثر منابع موجود یا بدلیل تدریس در دانشگاه برای دوره عمومی حقوق تهیه شده یا برای انجام تکلیف دانشجویی که در هر دو صورت ناقص و بسیار خلاصه است و فقط بشرح مختصر متون قانون پرداخته‌اند. ثالثاً **راجع** به برخی قوانین اخیرالتصویب از جمله قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح، نوشته‌ای وجود ندارد. رابعاً تا کنون کتاب مستقلی که محققانه در این مورد نوشته شده باشد، منتشر نگردیده است.

در مورد منابع فرانسوی، متأسفانه بدلیل عدم آشنائی با زبان، امکان دسترسی نبود و سعی شده غیرمستقیم بوسیله منابع فارسی و عربی از آراء حقوقدانان و رویه قضائی آن کشور استفاده شود.

در مورد منابع انگلیسی، بطور کلی بدلیل اینکه حقوق کیفری ما چندان تجانسی با حقوق کیفری کشورهای انگلیسی زبان ندارد و منشأ و مأخذ حقوق کیفری فرانسه بوده، چندان از منابع انگلیسی نتوانستیم بهره ببریم، ولی در حد توان در برخی از موارد که قابلیت تطبیق بوده، استفاده شده است.

راجع به منابع حقوقی عربی، تا آنجا که به برخی از آنها دست یافتیم، حقیقتاً محققانه و عالمانه نوشته شده بودند و توانستیم در موارد زیادی از آنها استفاده کنیم، ولی افسوس که آنها هم اندک بودند.

از رویه قضائی و آراء دادگاه‌ها متأسفانه نتوانستیم استفاده بکنیم، زیرا دسترسی به آنها مشکل و غیرممکن است، شاید بدلیل مصالحی که انتشار آنها را جایز نمی‌شمرد.

منابع فقهی شیعه خصوصاً در مورد جاسوسی و خیانت اندک است و بحث شایسته‌ای در این خصوص صورت نگرفته است ولی تا آنجا که مقدور بوده، سعی شده است از متون اسلامی در این زمینه استفاده شود.

شیوه بحث در زمینه تشریح مواد قانونی راجع به خیانت و جاسوسی بدین ترتیب بوده که ابتدا سوابق ماده مورد بحث را در حقوق کیفری ایران و فرانسه بررسی کرده و سپس با توجه به سوابق آن به تشریح عناصر جرم پرداخته و ضمن نقادی و طرح اشکالات راه حلی هم برای اصلاح آنها پیشنهاد شده است.

مزایائی که این پایان‌نامه نسبت به نوشته‌های مشابه خود، دارد، عبارت است از طرح مباحثی چون ارتباط خیانت و جاسوسی با جرائم سیاسی، احکام خیانت و جاسوسی در حقوق اسلام، صلاحیت دادگاه‌های انقلاب و نظامی در مورد رسیدگی به جرائم خیانت و جاسوسی، ارائه راه حل و پیشنهاد برای رفع اشکالات موجود در قوانین با توجه به پیشرفت و تحول حقوقی خارجی در این مورد، توضیح و تشریح قوانین نظامی و عمومی در این مورد و مقایسه آنها با یکدیگر و موارد دیگر که مجال نقل آنها در اینجا نیست.

در پایان لازم می‌دانم از استاد گرانقدر و محترم جناب آقای دکتر اردبیلی (استاد راهنما) که کمال راهنمایی را در تهیه و تدوین پایان‌نامه به اینجانب کرده‌اند، تشکر کنم.

حیدر ملک زاده

شیراز - خرداد ۱۳۷۲

علائم اختصاری

قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۲	ق. ت.
قانون مجازات نیروهای مسلح مصوب ۱۳۷۱	ق. م. ج. ن. م.
قانون دادرسی و کیفر ارتش سابق	ق. د. و. ک. ا. س.
قانون مجازات عمومی سابق	ق. م. ع. س.
قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰	ق. م. ا.

فهرست مندرجات

۱-۵

مقدمه

۷-۷۸

فصل اول، کلیات

۷-۲۳

گفتار اول - تعریف خیانت و جاسوسی

۸

الف - تعریف خیانت به کشور

۱۰

ب - تعریف جاسوسی

۱۱

۱ - تعریف جاسوسی از نظر حقوق بین الملل

۱۲

۲ - تعریف جاسوسی در حقوق جزا

۱۴

۳ - مراحل جاسوسی

۱۵

۴ - اختصاصات جاسوسی

ج - تفاوت خیانت با جاسوسی

۱۷

۱ - معیار مادی و موضوعی در جرم

۲۰

۲ - معیار شخصی و روانی در تشخیص جاسوسی از خیانت

۲۲

۳ - نتیجه گیری و تعیین نظریه برتر

گفتار دوم - تحولات قانونگذاری جرائم خیانت و جاسوسی ۲۴-۳۳

۲۴

الف - تحولات قانونگذاری جرائم خیانت و جاسوسی بطور کلی

۲۸

نتیجه بحث

ب - تحولات قانونگذاری جرائم خیانت و جاسوسی در ایران

۱ - قوانین عمده ای که بعد از مشروطیت تا کنون در مورد موضوع

بحث بترتیب تاریخی به تصویب رسیده .

۳۰

۲ - تشخیص و تعیین قوانین حاکم بر خیانت و جاسوسی

۳۱

۳ - بروز تعارض قوانین و راه حل آن

پنج

گفتار سوم - خیانت و جاسوسی و نظریه جرم سیاسی ۳۴-۴۱

- ۳۴ - ۱ - تعریف جرم سیاسی
- ۳۵ - ۲ - انتقاد بر دو نظریه فوق
- ۳۶ - ۳ - امتیازات مجرمین سیاسی
- ۳۸ - ۴ - ارتباط جرم سیاسی با خیانت و جاسوسی
- ۳۹ - ۵ - وضعیت این مسئله در حقوق کیفری ایران
- ۴۰ - ۶ - نتایج بحث

گفتار چهارم - صلاحیت رسیدگی به جرائم خیانت و

جاسوسی ۴۲-۵۰

- ۴۲ - ۱ - دادگاه صالح برای رسیدگی به جرائم خیانت و جاسوسی
- ۲ - نوع صلاحیت دادگاه انقلاب و دادگاه نظامی و محدوده صلاحیت هر کدام
- ۴۴
- ۴۵ - ۳ - چه اشخاص و افرادی نظامی هستند
- ۴۶ - ۴ - توضیح وظائف خاص نظامی و انتظامی
- ۴۷ - ۵ - موارد صلاحیت اضافی
- الف - وحدت جرم و تعدد متهمان
- ۴۸ ب - وحدت مرتکب و تعدد مجرم
- ۶ - مرجع حل اختلاف بین دادگاه های انقلاب و نظامی
- ۷ - صلاحیت رسیدگی به جرائم خیانت و جاسوسی واقع شده در خارج از ایران
- ۴۹

گفتار پنجم - خیانت و جاسوسی در حقوق کیفری اسلام ۵۱-۷۸

- ۵۲ الف - تعریف خیانت و جاسوسی در اسلام
- ب - عناوینی که خیانت و جاسوسی تحت آنها مطرح شده یا قابلیت طرح دارد
- ۵۳
- ۱ - خیانت و جاسوسی
- ۱-۱ - خیانت
- ۱-۱-۱ - خیانت در قرآن
- ۱-۱-۲ - خیانت در سنت
- ۵۵

	۱-۲۰- جاسوسی در قرآن
۵۸	۲- فتنه
۶۰	۳- نیمه
	۴- تعاون بر اثم و عدوان
۶۱	۵- محاربه
۶۲	۵-۱- تعریف محاربه
۶۴	۵-۲- تشریح محاربه
۶۶	۵-۳- شرایط تحقق محاربه
۶۷	۵-۴- مجازات محاربه
۶۸	۵-۵- نتیجه
۷۱	چ - مجازات خیانت و جاسوسی در حقوق کیفری اسلام
	۱- نوع مجازات مرتکبین جاسوسی و خیانت
۷۳	۲- مجازات جاسوس مسلمان
	۲-۱- از نظر فقهای شیعه
۷۴	۲-۲- مجازات جاسوس مسلمان از نظر مذاهب عامه
۷۵	۲-۳- مجازات جاسوس مسلمان در سیره و تاریخ مسلمین
	۲-۴- نتیجه
۷۶	۲- مجازات کافر حربی که مرتکب جاسوسی شده
	۴- مجازات جاسوسی کافر ذمی

فصل دوم - خیانت و جاسوسی در حقوق کیفری ایران ۲۵۳-۷۹

گفتار اول - اسباب چینی و توطئه با دولت خارجی بمنظور

۸۱-۹۷	ایجاد جنگ و عداوت
۸۱	۱- سابقه
۸۲	۲- اهمیت جرم اسباب چینی
	۳- شرایط تحقق جرم
	الف - شرایط تحقق عناصر مادی جرم
۸۶	ب - شرایط تحقق عنصر معنوی جرم

هفت

- ۸۸ - مجازات اسباب چینی
- ۹۰ - مقایسه مجازات در ماده ۱ تعزیرات با ماده ۶۱ سابق
- ۹۱ - مجازات کسانی که برای انجام جرم اسباب چینی، اجتماع و تبانی می کنند.
- ۹۲ - دادگاه صالح برای رسیدگی به جرم اسباب چینی
- ۸ - در صورت وقوع جرم اسباب چینی در خارج از کشور قانون و دادگاه صالح کدام است
- ۹۳ - اسباب چینی در قانون جزای ۱۹۲۹ فرانسه

۹۸-۱۴۸ گفتار دوم - همکاری با دشمن

- ۹۸ الف - مساعدت و همکاری با دشمن موضوع قانون تعزیرات
- ۹۹ ۱ - سابقه
- ۲ - جرائم موضوع ماده ۲ تعزیرات
- ۱۰۰ ۲ - تشریح ارکان مادی جرائم فوق الذکر
- ۱۰۶ ب - همکاری با دشمن در بند ۱ ماده ۱۱ ق.م.ج.ن.م.
- ۱۲۱ ج - مخابره و مکاتبه با دشمن
- ۱۲۲ ۱ - سابقه
- ۱۲۳ ۲ - عناصر جرم
- قسمت اول - عناصر مادی
- ۱۲۴ قسمت دوم - عنصر روانی
- ۱۲۸ ۲ - مجازات
- ۴ - ماده پیشنهادی

د - مساعدت و همکاری با دشمن در قانون جزای ۱۹۲۹ فرانسه

هـ - همکاری با دشمن موضوع بند ۵ ماده ۱۱ ق.م.ج.ن.م. (اقدام

۱۳۲ مسلحانه علیه کشور)

۱۳۳ ۱ - سابقه جرم اقدام مسلحانه علیه کشور در قوانین جزائی ایران

۲ - تفاوت جرم اقدام مسلحانه علیه کشور با جرم اقدام مسلحانه

۱۳۴ علیه حکومت

۱۳۶ ۲ - تشریح ارکان جرم اقدام مسلحانه

الف - اهمیتی که جرم قیام مسلحانه علیه کشور در حقوق بیگانه دارد

۱۳۷ ب - ایرادات وارد به قانون ایران در این مورد

هشت

۱۴۰. ج - عناصر جرم
 ۱- عنصر معنوی ماده ۱۱ قانون م.ج.ن.م.
 ۱۴۲ ۲- عنصر مادی بند ۵ ماده ۱۱ ق.م.ج.ن.م.
 ۳- مجازات
 ۴- جرم حمل سلاح بر ضد کشور در ۷ قانون جزای ۱۹۳۹ فرانسه
 ۱۴۵ ۵- خیانت در حقوق انگلیس و آمریکا

گفتار سوم - تخریب و تحریق اموال دولتی و دفاعی کشور ۱۶۷-۱۴۹

اهمیت این جرم

الف - ماده ۱۲ قانون تعزیرات

- ۱۵۰ ۱- سابقه
 ۲- عناصر جرم
 قسمت اول، عنصر مادی
 ۱۵۲ قسمت دوم، عنصر معنوی
 ۱۵۳ ۳- اشکالات عمده وارد بر ماده ۱۲ و پیشنهاد اصلاح آن
 ۱۵۵ ۴- مجازات
 ب- مواد ۱۱ و ۷۲ و ۷۳ قانون م.ج.ن.م.
 ۱۵۶ اول - بند ۳، ماده ۱۱
 ۱- سابقه
 ۱۵۷ ۲- عناصر جرم
 قسمت اول، عنصر مادی
 قسمت دوم، معنوی
 ۱۶۰ ۲- مجازات
 دوم - ماده ۷۲ ق.م.ج.ن.م.
 ۱- سابقه
 ۱۶۲ ۲- عناصر جرائم موضوع ماده ۷۲ ق.م.ج.ن.م.
 قسمت اول - عنصر مادی
 قسمت دوم، عنصر روانی
 ۱۶۴ ۳- مجازات
 ۱۶۶ ۴- تخریب امکانات و تأسیسات بمنظور عدم دستیابی دشمن
 ۱۶۷ شرایط تبصره ۲

گفتار چهارم - تحریک نظامیان بالحقاق به دشمن و تحریک

۱۶۹-۱۸۰

به عصیان و عدم اجرای وظائف نظامی

۱۷۰

اهمیت جرائم فوق

قسمت اول - تحریک و تشویق نظامیان بالحقاق به دشمن

۱- سابقه

۱۷۱

۲- تشریح عناصر

اول - عنصر مادی

۱۷۳

دوم - عنصر روانی

۱۷۴

۳- مجازات

قسمت دوم - تحریک به عصیان و فرار و تسلیم

۱۷۵

۱- سابقه

۲- عناصر جرم

قسمت اول - عنصر مادی

۱۸۰

قسمت دوم - عنصر روانی

۳- مجازات

۱۹۴-۱۸۱

گفتار پنجم - ورود به اماکن ممنوعه

۱۸۲

الف - ماده ۹ قانون تعزیرات

۱- سابقه

۱۸۴

۲- عناصر جرائم موضوع ماده ۹ تعزیرات

قسمت اول - عنصر مادی

۱۸۷

قسمت دوم - عنصر روانی

۱۸۸

۳- مجازات

۱۸۹

ب - بند ۴ ماده ۱۲ قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح ۱۳۷۱

۱- سابقه

۱۹۰

۲- عناصر جرم

قسمت اول، عنصر مادی

۱۹۱

قسمت دوم - عنصر روانی

۳- مجازات

۱۹۲

ج - بند ۵ ماده ۱۲ قانون م.ج.ن.م.

۱- سابقه

۲- عناصر جرائم موضوع بند ۵ ماده ۱۲ ق.م.ج.ن.م.

قسمت اول، عنصر مادی

۱۹۳

قسمت دوم، عنصر روانی

۱۹۴

۳- مجازات

گفتار ششم - پناه دادن به جاسوسان دشمن و اخفای آنان ۲۰۴-۱۹۵

الف - پناه دادن و اخفای جاسوسان دشمن موضوع ماده ۶ تعزیرات ۱۹۵

۱۹۶

۱- سابقه

۲- عناصر جرم

قسمت اول، عنصر مادی

۱۹۷

قسمت دوم، عنصر معنوی

۱۹۸

۳- مجازات

ب - پناه دادن و اخفای جاسوسان دشمن موضوع تبصره ماده ۱۲

۱۹۹

ق.م.ج.ن.م.

۱- سابقه

۲۰۰

۲- شرائط تحقق جرم

۲۰۳

۳- مجازات

ج - جرم سخی گواهی و پناه دادن به جاسوسان دشمن

گفتار هفتم - تسلیم اسرار دفاعی کشور به بیگانگان و

۲۵۱-۲۰۵

اشخاص فاقد صلاحیت

الف - تسلیم اسرار دفاعی کشور به بیگانگان و اشخاص فاقد

۲۰۶

صلاحیت در قانون تعزیرات

ب - ابراز اسرار دولتی به دولت متخاصم یا غیر متخاصم از طرف

مستخدمین یا مأمورین دولت

۲۰۷

۱- سابقه

۲۰۹

۲- عناصر جرم

قسمت اول، عنصر مادی

یازده

۲۱۱

۱- اسرار

۱-۱- تعریف لغوی اسرار

۱-۲- اسرار حقیقی و اعتباری

۲۱۲

۱-۳- معیار و ملاک اسرار حقیقی

۱-۴- اسرار حکمی و اعتباری

۲۱۳

۱-۵- اسرار دفاعی در حقوق تطبیقی

۲۱۵

۱-۶- مرجع تشخیص اسرار دادگاه است

۲۱۶

۱-۷- زوال سریت سر

۲۲۳

قسمت دوم، عنصر روانی

۳- مجازات

۴- ماده پیشنهادی

۲- تسلیم نقشه های سری به دولت متخاصم یا غیرمتخاصم از طرف

۲۲۴

مأمورینی که وظیفه حفظ نقشه ها را به عهده داشته اند

۲۲۵

۱- سابقه

۲۲۶

۲- عناصر تشکیل دهنده جرم

۲۲۸

۳- مجازات جرم

۴- اشکالات وارده بر ماده ۵ تعزیرات و پیشنهاد اصلاح آن

۳- تسلیم اسرار یا نقشه ها به اشخاص فاقد صلاحیت یا ارتکاب

۲۲۹

عملی که بنحوی جاسوسی محسوب شود

۱- سابقه

۲- شرائط تحقق جرائم

الف - عنصر مادی

۲۳۲

ب - عنصر روانی

۲۳۳

۳- مجازات

بحث تکمیلی - جاسوسی به نفع یک دولت بیگانه و به ضرر یک دولت

بیگانه در خاک ایران

۱- سابقه

۲- تشریح عناصر

۲۳۴

۳- مجازات

ب - تسلیم اسرار دفاعی کشور به بیگانگان و اشخاص فاقد صلاحیت

در قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح

دوازده

۲۴۸

۲-۵- آیا افشاء سر در دادگاه جایز است؟

۲۵۰

۲- مجازات

۲۵۱

بحث تکمیلی - افشاء سر در مطبوعات

۲۵۲

نتیجه گیری کلی

۲۵۴

کتابنامه

مقدمه

۱- تعریف خیانت و جاسوسی

در آغاز هر تحقیقی، ارائه تعریف از موضوع انتخاب شده، ضروری است، زیرا اگر تعریف دقیق و صحیح صورت گیرد، ماهیت موضوع مورد بحث را اجمالاً روشن و مشخص می کند و از سایر موضوعات بطور کلی و از موضوعات مشابه و نزدیک بطور اخص جدا می کند. گرچه در حقوق کیفری ایران، چه در گذشته و چه در زمان حاضر، تعریفی از خیانت و جاسوسی نشده است، و معیاری برای تمییز آندو از یکدیگر وجود ندارد، و این بحث در حقوق ما صرفاً نظری است، اما بنابه ضرورتی که احساس شد، با مراجعه به حقوق کیفری سایر کشورها (چه گروه کشورهای حقوق نوشته و چه گروه کشورهای حقوق مشترک) و نظریات حقوقدانان داخلی و خارجی، سعی شده است تعریفی متناسب با نظام حقوق کیفری ایران، ارائه گردد، و همچنین معیاری برای تمییز آندو از یکدیگر (طبق رویه معمول کشورها) معرفی شود.

اینکه آیا اصولاً خیانت و جاسوسی با یکدیگر فرق دارند، یا ندارند و اگر دارند، فصل ممیز آنها از یکدیگر چیست؟ آیا یک معیار مادی یا یک معیار شخصی و یا معیاری خارج از عناصر مادی و روانی جرم مانند تابعیت هست؟ و این مسئله که غالب کشورها کدام معیار را پذیرفته اند، از جمله مسائلی است که به تفصیل در آغاز این پایان نامه مورد بحث قرار گرفته است.

بحث دیگری که متناسب با تعریف خیانت و جاسوسی و تمییز آن دو از سایر جرائم شایستگی طرح دارد، بحث تفاوت جرائم سیاسی با جرائم خیانت و جاسوسی

است.

مسئله اینکه آیا خیانت و جاسوسی جزء جرائم سیاسی است و اگر هست آیا از مزایای مجرمین سیاسی، خائنین و جاسوسان برخوردار هستند یا نیستند، و سابقه تحولات ارتباط بین آنها چگونه بوده و هست، از جمله مسائلی است که به دلیل اهمیت در گفتاری مستقل مورد بحث قرار گرفته است.

۲- منشاء و تحولات حقوق کیفری ایران در مورد خیانت و جاسوسی و ضرورت انطباق قوانین با شرایط روز و موازین اسلامی

در نظر گرفتن مأخذ و منشاء قوانین کیفری ایران راجع به خیانت و جاسوسی در حقوق داخلی و حقوق خارجی (به ویژه حقوق کیفری سابق فرانسه) بسیار مؤثر در تبیین و تشریح و بیان اشکالات و ایرادات آنها است. متأسفانه در نوشته های حقوق دانان ما در این خصوص تحقیق کافی نشده است، و این کاری است که در این پایان نامه مشروحاً مورد دقت قرار گرفته است.

به دلیل اینکه سابقه قانون گذاری در کشور ما راجع به خیانت و جاسوسی چند دهه ای بیشتر نیست، برای درک بهتر موضوع ما سابقه تحولات قانون گذاری در این خصوص را در سایر کشورها بویژه کشورهای اروپایی که منشاء و ریشه قانون گذاری ایران هم می باشند، بررسی کردیم.

بدلیل اینکه قوانین موضوعه ایران از ابتدای وضع اولین قانون در مورد خیانت و جاسوسی تا کنون تحول چشمگیری نداشته است و متأسفانه در یک حالت رکود و ایستا قرار داشته و همراه با نیازها و شرایط زمان و همگام با تحولات حقوق خارجی (بویژه حقوق کیفری فرانسه که منشاء اساسی در این مورد بوده است) رشد نکرده است، لازم است در قوانین مذکور تحول و اصلاحی منطبق با شرایط و اوضاع و احوال فعلی بوجود آید.

یکی از اشکالات عمده و مهم در این زمینه اینست که همان متون کهنه و قدیمی بدون پیشنهاد اصلاح و ضرورت آن تدریس و تبیین می شود.

در این مورد، ما به تحولات حقوق خارجی بویژه کیفری فرانسه توجه کرده و با توجه به آن عیب و ایراد و اشکالات را مطرح کرده و برای آنها راه حلی ارائه کرده ایم. مسئله دیگری که در همین راستای تحولات قانونگذاری مطرح می شود تحولات عمیقی است که در حقوق کیفری ایران بعد از انقلاب سال ۱۳۵۷ بوجود آمده است و سیستم کیفری اسلام جایگزین نظام قبلی شده و جرائم برخلاف نظام قبلی به چهار دسته، حدود، قصاص، دیات و تعزیرات تقسیم شده و مواد مربوط به خیانت و جاسوسی چه در قوانین عمومی و چه در قوانین اختصاصی، در گروه چهارم قرار گرفت. تحول فوق بویژه در خصوص جرائم تعزیری موجب برانگیختن سئوالات جدیدی شده است از قبیل اینکه آیا خیانت و جاسوسی، تحت همین عناوین در شرع اسلامی تشریح شده اند یا خیر، و اگر تشریح شده اند جزء جرائم حدود هستند (مانند برخی از مصادیق آنها که در قانون تعزیرات جزو محاربه قلمداد شده است) یا جرائم تعزیرات یا دارای دو جنبه هستند، و اگر تعزیری هستند، مجازات آنها چگونه است، آیا مثلاً اعدام تعزیری در مورد خائن و جاسوس جایز است یا خیر، و اینکه آیا جاسوس مسلمان و غیرمسلمان دارای احکام واحد هستند و یا خیر؟ اینها سئوالاتی هستند که ضرورت یک اجتهاد جدید را بوجود می آورد. واقعیت این است که قانونگذار بعد از انقلاب، بدلیل وجود ضرورت و نیاز فوری و عملی جامعه، قوانینی را در اینمورد تصویب کرده است و در بسیاری از موارد عملاً مشکل حل شده است ولی بحث نظری آن هنوز وجود دارد و نیازمند تحقیق و اجتهاد بیشتری است چه آنکه در فقه اسلامی بویژه فقه شیعه این بحث یا اصولاً مطرح نشده است و یا اگر شده است بسیار نارسا و گذرا می باشد.

به هر حال بنابه توضیحات فوق، لازم و ضروری تشخیص داده شد که بحث خیانت و جاسوسی را در اسلام بطور کلی در یک گفتار مستقل مطرح کنیم، گرچه توشه کافی و لازم برای طرح آن نداشتم، اما آغازی است به امید پایانی خوب.

شایسته است که امروزه در کلیه مباحث حقوقی دو موضوع در نظر گرفته شود یکی در نظر گرفتن شرائط و مقتضیات و نیازهای روز جامعه و دیگری که بی ارتباط با اولی نباید مدنظر قرار گیرد، در نظر گرفتن اصول و موازین اسلامی می باشد و

متناسب با موضوعات روز، باید احکام اسلامی استخراج شود.

۳- مراجع قضائی صالح برای رسیدگی به جرائم خیانت و جاسوسی

مسئله صلاحیت دادگاه که گاهی بر حسب نوع جرائم و گاهی هم بر حسب شغل و سمت اشخاص مرتکب جرم، تعیین می شود، از جمله مسائلی است که در جرائم خیانت و جاسوسی بنا به طبیعت اینگونه جرائم و ارتباط آنها با عموم افراد بطور کلی و نظامیان بطور اخص مطرح می شود. در نظام کیفری ما رسیدگی به جرائم خیانت و جاسوسی در صلاحیت دو نوع دادگاه (انقلاب و نظامی) قرار گرفته است، که تعیین دقیق صلاحیت هر کدام و حل تعارض در هنگام اختلاف بین آنها، لازم و ضروری است، و این لزوم و ضرورت در این پایان نامه در فصل کلیات احساس شده و مورد بحث مفصل قرار گرفته است.

۴- قوانین کیفری عمومی و نظامی راجع به خیانت و جاسوسی

توضیح و تشریح قوانین کیفری ایران راجع به خیانت و جاسوسی، محور اصلی این پایان نامه است که بخشی از این قوانین در قانون تعزیرات و بخشی دیگر در قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح تشریح گردیده است.

توضیح و تبیین عناصر اختصاصی جرائم خیانت و جاسوسی در قانون تعزیرات و قانون مجازات جرائم نیروهای مسلح، با توجه به سابقه آنها در حقوق کیفری ایران و حقوق کیفری سابق فرانسه بعمل آمده است و در ضمن تشریح عناصر هر جرم اشکالات و عیوب آنها مطرح شده است و پیشنهاد اصلاح و تجدیدنظر آن هم مطرح گردیده است، بحثی که تا کنون کمتر به آن پرداخته شده است.

متون قوانین فعلی ما در مورد خیانت و جاسوسی عموماً دارای دو اشکال مهم اساسی است، یکی قدمت و کهنگی آنها است که از ابتدای وضع تا کنون تحولی عمیق منطبق با شرایط و مقتضیات صورت نگرفته است، و متون قانونی از این نظر نیازمند تجدیدنظر اساسی و کلی است بویژه آنکه قانون جزای سابق فرانسه که منشاء و مأخذ